

12 ישראל ערלי לב, ואומר והיה הפלשתי הערל הזה, ואומר פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנות הערלים. רבי אלעזר בן עזריה אומר מאוסה היא הערלה שנתגנו בה רשעים, שנא' כי כל הגוים ערלים. רבי ישמעאל אומר גדולה

מסוה"ש 12 והיה הפלשתי הערל הזה. שמואל"ז יז לו. פן תשמחנה בנות פלשתים וגו'. שמואל"ז א כ. 13 רבי אלעזר בן עזריה אומר מאוסה היא הערלה כו'. ומכילתא יתרו מס' דעמלק פ"א (עמ' קלא) כה"ע. 14 גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. מכילתא סס, נרכות נח ג, שנת קלג א, קלג א, פסחים סט ג, ינמות ה ג, תנחומא לך יז.

ציונים 14-13 ראב"ע אומר מאוסה היא וכו' הגוים ערלים. מ"י מילה פ"ג ה. — פס"ז קדושים נד ג, מנוה"מ עט, שלתות נרלשית לו, ע"י רוקח נרלשית יז א עמ' קמו. 15-13 ראב"ע אומר מאוסה היא וכו' גדולה וכו' י"ג בריתות. סמ"ג עין כה, טור י"ד רס. — פס"ז נרלשית יז יג. 16-13 ראב"ע אומר מאוסה היא וכו' גדולה וכו' השבת חמורה. מדס"ג שנות ד כה. 18-13 ראב"ע אומר מאוסה היא וכו' שדוחה את הגנעים. יל"ג ירמיה רפה, עץ חיים ח"ג מילה פ"ג עמ' יג. 21-13 ראב"ע אומר מאוסה היא וכו' שמים וארץ לא שמתו. עקד"י נרלשית שער ית קכו ג. 15-14 ר"ש אומר גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות. מ"י מילה פ"ג ט. — ערוס"ג ח"ג עמ' קמח. 16-14 ר"ש אומר גדולה מילה וכו' השבת חמורה. מדס"ג נרלשית יז א. 21-14 ר"ש אומר גדולה מילה וכו' שמים וארץ לא שמתו. מנוה"מ פ, נרלשית זוטא יז י, שצט"ל ח"א מילה א, תניא רנתי לו.

שינויי נוסחאות

תשמחנה בנות פלשתים | גסג חסר⁸⁴, (ו תעלוזנה⁸⁵),
ל הפלשתים.
13 פן | ר"י ופן, ג חסר. ° תעלוזנה | ו תשמחנה⁸⁵,
גסג א ב ד ז תעלוזנה, ן תעלוז. ° הערלים | ו הערל,
ר"ל הערילים. ° רבי אלעזר | ד ר' לעז[ר], ל פ
ק ר' לעזר, ו רבי אליעזר, גסג ר' אליעזר. 14-13 היא
הערלה | מ ערלי, ר"י א ד ו ז פ ק ערלה⁸⁶, א
כ ן ן היא ערלה, ג פ היא ערלה, ג היא עורלה, גסג
[בגלי: הערלה].
14 שנתגנו בה רשעים | ר"י שנהגו ברשעים, ו
שנתגנה בה הרשעים, (ד ז ג שניתגנו, ב ד ט כ ל
נ ע פ פ"ת ג הרשעים)⁸⁷, וימ"ב שנתגנו בה

ר"י כו, ר"י נוסף: וערילי בשר, (א ערלים, ונמחקה
ה"מ, ג חסר: בית, ת בה"ש: בית, ג...?).
12 ואומר והיה הפלשתי | ר"י [חסר: ואומר] והיה
הפלישתי (ק הפלישתי), ט ג חסר: והיה⁸¹. ° הזה |
נוסף: מ א ל פ כאחד מהם⁸², ר"י כאחת מהם, ב
כאחד מהם כו, ד ז פ"ג ג כאחד מהם [פ"ג מהן] כי
חרף מערכות אל"ים חיים, ק כאחד מהן וגו'.
° ואומר | ד ג חסר, ו ואמר. 13-12 ואומר והיה —
בנות הערלים | ת ואומ' פן תשמחנה בנות פלשתים
פן תעלוזנה בנות הערלים ואומ' והיה הפלשתי הערל
הזה כאחד מהם⁸³, ג ואומר פן תשמחנה ... ואומר
והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם כי ח.... ° פן

במשנתנו. ועי' עצי לבונה יו"ד שם, ועיניי למשפט.
31 ברי"ף ובה"ג (עו א) לא הביאו קטע המשנה, כל
בית ישראל ערלי לב" כו' עד סוף המשנה אפילו מה
שנוגע להלכה. ברמב"ן חסר כל קטע המשנה מ, ואומר
והיה הפלשתי" עד סוף המשנה. ויש שם הוספה ויצוין
להלן. וכן ברא"ש חסר קטע זה, ושם: שנאמר כי ככל
הגוים וכו'. 32 [בהני"ש: כאחד מהם] ועי' פרי"ד.
33 עי' ר"ן ונימוקי יוסף בביאור הבאות הפסוקים.
34 וכן בפרי"ד, ועי' ר"ן ונימוקי"י. 35 עי' להלן
שורה 13, שבר"ן הוחלף כאן. 36 וכן בשאלתות
שמות פל"ו, עקירת יצחק התחלת שער יח (עמ' ר).
ועי' הני"ש שתיקן בד"ו כלפנינו. 37 וכן הוא
במנורת המאור סי' עט.

מחמת סכנה הוא כאילו עשה עי"ש, ועי' מרכבת
המשנה שם. ובב"י סי' ריו עמד על דברי רש"י
במשנתנו וכתב לפרש דרש"י מומר לערות אינו
בכלל מולים ע"ש. ועי' הג' הנרע"א ביו"ד שם סע'
מא. וע"ע במל"מ פ"ו מהל' מלכים ה"ז שכתב לפרש
בדברי הרמב"ם לפנינו דטעמא שאין הערלה קרויה
אלא לשם גוים הוא טעם כנודר מן הערלים דאסור
אף במולי גוים ומותר בערלי ישראל דלמדנו מקרא
דגוים מולים הם ערלים, אבל בנדר ממולים דאסור
בערלי ישראל ומותר במולי גוים לא מהני הטעם דאין
הערלה קרויה אלא לשם גוים, אלא הטעם משום שאין
כוונת הנודר אלא למי שהוא מצווה ואף ישראל מומר
לערוכות מצווה על הערלה, ועי"ש מש"כ על דברי רש"י

15 מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. רבי יוסי אומר גדולה מילה שדוחה את השבת חמורה. רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה לו

מסוה"ש 15 מילה שדוחה את השבת החמורה. ע"י שנת קלנ א, תו"כ תזריע פ"א ה"ג ויה"ה, תו" שנת פט"ו והט"ז, תנחומא סס טז. 16 גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה. שמו"ר פ"ה ת, אג"כ פי"ז ג.

ציונים 15-16 גדולה מילה שדוחה את השבת חמורה. ע"י יל"ג ירמיה שכל, שללמות שנות לו, ערוה"כ פ"ג עמ' קנז. 17-16 ריב"ק אומר גדולה מילה וכו' מלא שעה. מ"י מילה פ"ג ט, סמ"ג עשין כח, טור יו"ד רס. — פס"ז שנות ית ג, ערוה"כ פ"ג עמ' קנז, סמ"ק קנז, אר"ח פ"ג מילה ט עמ' יג, כל זו מילה חז ד, לל"ד מל"א כלל ד פכ"ד, מאור אפלה שנות עמ' קנז.

שינויי נוסחאות

אוי ארי יוסף⁴⁵. אומר | פא חסר. ° גדולה | בדזטנן עג נוסף: היא⁴⁶, רי נוסף: שעל [ונקוד]. ° מילה | פ [בה"ש], בעתגג המילה [ג נקוד, ואפשר למחיקה]. 16-15 שדוחה את השבת חמורה | מאלה שהי דוחה שבת החמורה⁴⁷, רי שהיא דוחה את השבת החמורה, בדזטנן עקתג שהיא דוחה את השבת החמורה⁴⁸, פ שהיא דוחה את שבת החמורה, ג שהיא דוחה א... ג³⁰ שדוחה שבת. ° שדוחה — גדולה מילה | ה³⁷ חסר⁴⁹.

16 רבי יהושע בן קרחה | רי יהושע בן לוי⁵⁰, (ד ר' יושע, ג³⁰ ע קרחה, ג³⁰ אפשר שתוקן בה"ש בה"א). ° מילה | בדזטנן ע היא מילה⁵¹, תגג המילה. ° נתלה לו | מ נתלה, א ניתלה [ויש ניקוד על התיבה, ובגל' ניתרשל]⁵², ז נתגלה, ו ניתלה לו, פ ג ניתלה [וחסר: לו], רי בדטכ לנן עפיקתגה³ חסר: לוי⁵³, ג³⁰ נתלה [ובגל' נוסף: לו]. 18-16 רבי יהושע —

מחה"ד. (43 כע"ז בר"ז, מנוה"מ וכללי המילה שם. ועי' מכילתא. (44) וכן במכילתא שם, ומשמ בי"ש ירמיה רמו רפה, וכללי המילה שם. וכנראה שכל הקטע במדה"ג שמות ד כר הוא מהמכילתא. (45) כנראה שיבוש. (46) וכן במנוה"מ ושבח"ל שם. (47) וכן בר"ז ועוד. ועי' רש"י, שהיא דוחה שבת חמורה. ועי' הנהת הב"ה שתיקן, "החמורה", וכן בהני"ש, וכן הוא במנוה"מ שם. במכילתא ויל"ש נוסף: שחיבים עליה כרת. (48) עי' פ"י ר"א מן ההר ומאירי. (49) כנר' נשמט מחה"ד. (50) כנראה ט"ס. (51) וכן במנוה"מ ושבח"ל שם. (52) כנראה שזה חלק מפי', עי' רש"י שכתב שלא עמדו לו בשעה שנתרשל כו'. והוא קטע מהנמ' בסמוך וכנראה שנשתרשב לתוכו. ובש"נ בסמוך: בשעה שנתרשל. (53) וכן בי"ש ירמיה ומנוה"מ

הגויים³⁸, וימ"ב שנתגנו בה רשעי ישראל³⁹. ° כי | מ חסר, עג [בה"ש]. ° ערלים | ק ערילים, רי ערילים [ונוסף: וכל ישרי ערילי לב], אדזט כלנן עגפפיקתג וכל בית ישראל ערילי לב⁴⁰, ב נוסף: כו, ג נוסף: וגי. ° גדולה | בדזטנן ע נוסף: היא⁴¹. 16-14 רבי ישמעאל — השבת חמורה | י"מב רי ישמעאל אומי גדולה מילה שדוחה את השבת החמורה⁴².

15 מילה | בזת המילה, ע מלה. ° שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות | מריאבזטנן עגתה² ה³ ג³⁰ ששלש [עג ששלש] עשרה בריתות [מ עשרי בריתו, רי ט כריתות] נכרתו עליה, ו שנכרתה — כריתות), דפפיקתגששלש [ק ששלש] עשרה ברית נכרתו עליה⁴³, כ ששלש עשרי בריתות, נשנו עליה, ע שי"ג בריתות נכרתו עליה, ג ... נכרתו עליה, ג³⁰ שנכרתו — בריתות. ° רבי יוסי | מאגזל עפיקתגה³ נוסף: הגלילי⁴⁴, פ ג רי יוסה הגלילי [ג רבי], ד רי יוסה, ג רי יוסה

(38) כו הוא בפסקי רי"ד, רמב"ם פ"ג מהל' מילה ה"ה, ועי' טויו"ד סי' רס. וכן בפסק"ז לד יז יג, ושם הקטע מקוצר. ועי' להלן, שיש נפ"מ בנוסחאות. (39) שט"מ. ואפשר שזה תוספת פירוש, להוציא מגירסת "הגויים". (40) וכן בשאיילתות ומנוה"מ שם, ולפי זה הכוונה ל"ישראלים", וטובה הנוסחה לעיל, "הרשעים", וכמו שב' בשט"מ שנתגנו רשעי ישראל לקרותם ערלי לב. אבל לפי הגירסא לעיל "הגויים" לא צריך אלא רישא דקרא. ועי' עקד"י שם שהביא כאן בהוספה, ואומר יהיה" וכו', שכנראה שרבו מלמעלה. ועי' מכילתא יתרו, עי' מסוה"ש השלם ובש"נ שם, וכללי המילה לר"י הגזור (עמ' ט). (41) וכן במנוה"מ סי' פ (עמ' קפב). וכן בשבח"ל הל' מילה כלל א (קפד ב), ושם: נדולה היא המילה, (42) פסקי רי"ד, וכנראה מקוצר